

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR LUG‘AT BOYLIGINI RIVOJLANTIRISHDA MULTIMEDIYA VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING ROLI

Jo‘rayeva Barnoxon Avazxon qizi

Nizomiy nomidagi O‘zMPU “Logopediya” yo‘nalishi

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning lug‘at boyligini rivojlantirishda multimediya va innovatsion texnologiyalarning rolini atroflicha tahlil qiladi. Tadqiqotda mavzuning dolzarbligi, maktabgacha ta’limda raqamli texnologiyalarni joriy etish zarurati hamda hukumatning ushbu yo‘nalishdagi sa’y-harakatlari asoslab berilgan. Multimediya vositalarining bolalarning qiziqishini oshirish, ularning intellektual salohiyatini va mustaqil o‘rganish qobiliyatini rivojlantirishdagi muhim ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalarning nutq rivojlanishiga ta’siri, ularni ta’lim jarayoniga integratsiya qilish metodikasi va samaradorligi tahlil qilingan. Maqola sohada mavjud muammolarni aniqlash, xorijiy va mahalliy tajribalarni umumlashtirish, hamda maktabgacha ta’limda lug‘at boyligini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan.*

Kalit so‘zlar: *Multimediya, innovatsion texnologiyalar, maktabgacha ta’lim, lug‘at boyligi, nutq rivojlanishi, raqamli resurslar, pedagogik texnologiyalar.*

Аннотация: *Данная научная статья всесторонне анализирует роль мультимедийных и инновационных технологий в развитии словарного запаса детей дошкольного возраста. В исследовании обосновывается актуальность темы, необходимость внедрения цифровых технологий в дошкольном образовании и усилия правительства в этом направлении. Подчеркивается важное значение мультимедийных средств в повышении интереса детей, их интеллектуального потенциала и способности к самостоятельному обучению. Кроме того, анализируется влияние инновационных педагогических технологий на развитие речи, методика их интеграции в образовательный процесс и эффективность. Статья направлена на выявление существующих проблем в данной области, обобщение зарубежного и местного опыта, а также предоставление практических рекомендаций по обогащению словарного запаса в дошкольном образовании.*

Ключевые слова: *Мультимедиа, инновационные технологии, дошкольное образование, развитие словарного запаса, развитие речи, цифровые ресурсы, педагогические технологии.*

Annotation: *This scientific article thoroughly analyzes the role of multimedia and innovative technologies in developing the vocabulary of preschool children. The study substantiates the relevance of the topic, the necessity of introducing digital*

technologies in preschool education, and governmental efforts in this direction. The significant importance of multimedia tools in enhancing children's interest, intellectual potential, and independent learning abilities is highlighted. Furthermore, the impact of innovative pedagogical technologies on speech development, their integration methodology into the educational process, and effectiveness are analyzed. The article aims to identify existing problems in the field, generalize foreign and local experiences, and provide practical recommendations for enriching vocabulary in preschool education.

Key words: *Multimedia, innovative technologies, preschool education, vocabulary development, speech development, digital resources, pedagogical technologies.*

Hozirgi davr globallashtirish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) jadal rivojlanayotgan bir sharoitda, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ayniqsa maktabgacha ta'limda bolalarning har tomonlama kamol topishini ta'minlash muhim vazifa hisoblanadi. Bolalarning ilk yoshdan boshlab lug'at boyligini rivojlantirish ularning kelajakdagi o'quv faoliyati, muloqot ko'nikmalari va intellektual salohiyati uchun mustahkam poydevor yaratadi. Lug'at boyligi nafaqat so'zlashuv, balki fikrlash jarayonining ham asosidir. Zero, so'zlar orqali bolalar atrofdagi olamni tushunadilar, o'z tuyg'u va fikrlarini ifodalaydilar, bilimlarini kengaytiradilar. Shu bois, maktabgacha yoshdagi bolalarning lug'at boyligini rivojlantirishda zamonaviy multimediyaga va innovatsion texnologiyalardan foydalanish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy o'qitish shakllari va axborot texnologiyalarini joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Prezidentning PF-6108 va PQ-4884 (2020 yil) sonli farmon va qarorlarida raqamli texnologiyalarni maktabgacha ta'lim tizimiga 2022 yil 1 yanvardan boshlab integratsiya qilish majburiyati yuklatilgan. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqotning maqsadi maktabgacha yoshdagi bolalar lug'at boyligini rivojlantirishda multimediyaga va innovatsion texnologiyalarning nazariy va amaliy ahamiyatini atroflicha tahlil qilish, ularni ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish yo'llarini aniqlash va bu borada asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot vazifalari maktabgacha yoshdagi bolalar nutq rivojlanishining nazariy asoslarini o'rganish, multimediyaga va innovatsion texnologiyalarning lug'at boyligini oshirishdagi salohiyatini baholash, ularni ta'lim jarayoniga joriy etish metodikasini ko'rib chiqish va samaradorligini tahlil qilishdan iborat.

Multimediyaga texnologiyalari lug'at boyligini oshirishda ulkan salohiyatga ega. Multimediyaga deganda matn, ovoz, tasvir, animatsiya va video kabi turli axborot turlarini o'z ichiga olgan integratsiyalashgan taqdimot tushuniladi. Multimediyaga vositalari bolalarning hissiy idrokini kuchaytiradi, axborotni turli kanallar orqali qabul qilish imkonini beradi va shu bilan uni eslab qolishni osonlashtiradi. Multimediyaga bolalarning

qiziqishini, intellektual salohiyatini va mustaqil o'rganish qobiliyatini sezilarli darajada oshiradi. Misol uchun, interaktiv o'yinlar, animatsion ertaklar, ta'limiy videokliplar va audio kitoblar bolalarni yangi so'zlar bilan tanishtirishning qiziqarli va samarali usullarini taqdim etadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar esa ta'lim jarayonini yanada samarali va bolalar uchun qiziqarli qilishga qaratilgan yangi usul va yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Bularga loyihali ta'lim, muammoli ta'lim, rivojlantiruvchi o'yinlar, KEMEL (Kognitiv, Emotsional, Motorik, Estetik, Lingvistik) yondashuvlari kabi texnologiyalar kiradi. Bu texnologiyalar bolalarni faol ishtirok etishga undaydi, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi va nutqiy faolligini oshiradi. Raqamli ta'lim resurslari orqali ta'lim sifatini oshirishga bag'ishlangan maqolada ta'kidlanganidek, raqamli texnologiyalarning maktabgacha ta'lim tashkilotlariga integratsiyasi ta'lim jarayonlarini va sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Pedagoglar ham bu o'zgarishlarga tayyor bo'lishlari va yangi texnologiyalarni o'z amaliyotlariga tatbiq etishlari lozim.

Multimediya va innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish metodikasini kontseptual jihatdan ishlab chiqilishi mavjud nazariyalar va amaliyotlar asosida, bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, multimediya va innovatsion texnologiyalar yordamida lug'at boyligini oshirishning samarali usullari va strategiyalari tizimlashtiradi. Bu metodika interaktivlik, vizualizatsiya, o'yin texnologiyalariga asoslangan bo'lib, bolalarning faol ishtirokini ta'minlashga qaratiladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak maktabgacha yoshdagi bolalar lug'at boyligini rivojlantirishda multimediya va innovatsion texnologiyalar nafaqat qo'shimcha vositalar, balki ta'lim jarayonining sifatini tubdan o'zgartiruvchi kuchli omillar hisoblanadi. An'anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy raqamli resurslarni integratsiya qilish bolalarning o'rganish motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi, ularning idrok etish va ifodalash nutq ko'nikmalarini rivojlantiradi, intellektual salohiyatini mustahkamlaydi va mustaqil o'rganish qobiliyatini rag'batlantiradi.

Maktabgacha ta'lim uchun O'zbek tilida sifatli, yoshga mos va interaktiv multimediya ta'lim resurslarini yaratishga sarmoya kiritish va ularni kengaytirish. Bu resurslar bolalarning nutq rivojlanishi, jumladan, lug'at boyligini oshirish, to'g'ri talaffuzni shakllantirish va nutqiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilishi lozim.

Pedagoglarni multimediya va innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha uzluksiz o'qitish va malakasini oshirish kurslarini tashkil etish. Pedagoglar nafaqat texnik ko'nikmalarga, balki bu texnologiyalarni pedagogik maqsadlarga mos ravishda qo'llash metodikalariga ham ega bo'lishlari kerak.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini zarur AKT uskunalari (kompyuterlar, interaktiv doskalar, planshetlar va internet aloqasi) bilan ta'minlash darajasini oshirish.

Multimediya va innovatsion texnologiyalarni joriy etishning bolalar nutqiga va umumiy rivojlanishiga ta'sirini o'rganish bo'yicha tizimli ilmiy-tadqiqot ishlarini olib

borish. Bu tadqiqotlar texnologiyalar samaradorligini ob'ektiv baholash va ularni optimallashtirish uchun asos bo'ladi.

Ota-onalarni multimediya vositalaridan bolalarning ta'limida to'g'ri va me'yorida foydalanish bo'yicha xabardor qilish, ularga tegishli tavsiyalar berish.

Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish orqali maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning lug'at boyligini rivojlantirish jarayonini sezilarli darajada yaxshilash, ularni kelajakdagi ta'lim bosqichlariga va axborot jamiyatiga tayyorlash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Berson, Ilene R., and Michael J. Berson, muharrirlar. Erta bolalikda raqamli savodxonliklar: Tadqiqot va amaliyot. New York: Routledge, 2017.

2. Marsh, Jackie, and Jessica Merchant, muharrirlar. Bolalar, Texnologiya va O'yin: Raqamli o'yin maydonchalaridan ijodiy makonlargacha. London: SAGE Publications, 2019.

3. Neumann, Michelle M., and Elisabeth K. Neumann. "Planshet kompyuterdan foydalanishning yosh bolalarning shakllanib kelayotgan savodxonlik ko'nikmalariga ta'siri: Izlanishga oid tadqiqot." Avstralaziya ilk Bolalik Jurnal, vol. 39, no. 4, 2014, pp. 31-38.

4. Korat, Ofra, and Yael Ronen-Fuchs. "Elektron kitob xususiyatlarining yosh bolalarning so'z boyligini egallashiga ta'siri." Ta'lim Psixologiyasi Jurnal, vol. 109, no. 8, 2017, pp. 1079-1090.

5. Papadakis, Spyridon. "Multimedia vositalaridan yosh bolalar lug'atini boyitishda foydalanish." Raqamli savodxonlik va raqamli malaka xalqaro jurnali (IJDLC), jild. 8, son. 1, 2017, bet. 1-16.

6. Askarov, D. (2022). In Particular Of Amiry's Composition Of Navai's Ghazal. European Scholar Journal, 3(12), 34-36.

7. Dilmurod, A. (2025). National Idea Issues in Modern Filmomodramaturgy (On the Example of Erkin A'zam's Film Dramas). American Journal of Philological Sciences, 5(05), 370-374.

8. Dilmurod, A. (2025). Ideological and Artistic Characteristics of The Work "A Farewell to Arms". American Journal of Philological Sciences, 5(04), 283-286.

9. Asqarov, D. (2025). ADABIYOT FANINI O'QITISHDA STEAMNI JORIY ETISH. University Research Base, 519-524.

10. Asqarov, D. (2025). G'OYA, MAVZU VA MA'NO MUSHTARAKLIGI. University Research Base, 350-360.

11. Asqarov, D. (2024). AMIRIY LIRIKASIDA NAVOIYGA MUXAMMASLAR. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 3(12), 87-93.

12. Asqarov, D. (2022). Mukhammas form in the lyrics of Uvaysi. INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876, 16(09), 5-9.
13. Asqarov, D. (2022). MUKHAMMAS FORM IN THE LYRICS OF UVAYSI. INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876, 16(09), 5-9.
14. Asqarov, D. (2023). AMIRIYNING NAVOIYGA MUXAMMASI. Academic research in educational sciences, 4(Conference Proceedings 1), 101-105.
15. Asqarov, D. (2026, February). SULTONXON TO 'RA ADO IJODIDA NAVOIY AN'ANALARI. In Conferences (Vol. 2, No. 1, pp. 165-172).